

شیوه تعامل با دیگر مذاهب و الزامات آن از دیدگاه قرآن

به گزارش روابط عمومی مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، سی و هفتمین نشست از نشست‌های علمی پژوهشگاه مطالعات تقریبی با حضور و ارائه حجت‌الاسلام‌والمسلمین عبدالکریم بهجت‌پور ریاست محترم مؤسسه قرآنی «تمهید» با موضوع «شیوه تعامل با دیگر مذاهب و الزامات آن از نگاه قرآن» در شنبه ۱۰ اردیبهشت ۱۴۰۱ با حضور ریاست محترم و پژوهشگران ارجمند پژوهشگاه به صورت حضوری (با رعایت پروتکل‌های بهداشتی) و نیز با حضور مجازی فعالین و علاقه‌مندان بحث وحدت و تقریب برگزار گردید.

حجت‌الاسلام‌والمسلمین عبدالکریم بهجت‌پور ریاست محترم مؤسسه قرآنی «تمهید» در مقدمه سخنان خود تاکید کرد با اینکه در نگاه اول به نظر می‌رسد آیات مربوط به موضوع نشست کم بسامد باشد، اما بنده به گونه‌ای تنظیم کرده‌ام که حدود صد صفحه آیه مربوط به بحث احصاء شده است و این آیات می‌توانند ما را در موضوع تعاملات با دیگر فرق اسلامی راهبری کنند.

وی پشتیبان اصلی فرق اسلامی را اختلافات میان آنها را پیش قرآنی دانست و گفت که به هیچ وجه متناظر نیست که

آیات به اختلاف مذاهب یا تقریب و وحدت آنها به معنای خاص پرداخته باشند، ولی عناوینی مثل آیات ناظر به تعامل بین‌الادیانی، گزارش‌های تاریخی از اختلافات بیماردلان (فی قلوبهم مَرَضٌ) و منافقین می‌توانند کمک کنند تا داده‌هایی به دست دهند که پرسش‌های این تحقیق، پاسخ بگیرند و نیز می‌توان از قاعده جری و تطبیق استفاده کرد و آیاتی را که در فضاهای متشابه دیگری نازل شده‌اند با استناد به قاعده حکم الامثال فی ما یجوز و فی ما لایجوز واحد مورد استفاده قرار داد.

عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه هم چنین در تبیین نگاه خود به تفسیر قرآن گفت که قرآن متن متناظر با واقع است و قرآن جامعه واقعی را در نظر می‌گیرد و مشکلات و مسائل آن را پاسخ می‌دهد، نزول تدریجی قرآن هم به خاطر واکنش سنجی نسبت امور وحیانی است و به اقتضای مشکلات، امرونهی‌های لازم انزال می‌شود مثلاً:

به پیامبر تهمت جنون زدند، آیات اول سوره قلم مآ أَنزَلْنَا بِذِكْرِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ (قلم، ۲) نازل شد مردم اشکال کردند که چرا وحی قطع شده؟! لذا آیات وَالضُّحَى وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ نازل شد.

برائت از کفار مطرح شد و جو منفی شد، آیات سوره فیل برای دلداری و تشجیع نازل گردید.

ریاست محترم مؤسسه قرآنی «تمهید» با استناد به آیه مبارکه: وَمَثَلُ هُمْ فِي الْأَنْجَالِ

كَزَّرَعٍ أُخْرِجَ شَطَأُهُ فَأَزْرَهُ فَأَسْتَغْلَطَ فَأَسْتَوَىٰ عِلْمِي سُوْقِهِ يُعْجِبُ
 الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ ۚ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
 الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا (فتح، ۲۹) افزود می‌توان چهار دوره مدیریت
 برای جامعه نبوی ترسیم کرد که سوره‌ها به ترتیب نزول ناظر به این دوره‌ها بوده‌اند، این چهار
 دوره عبارتند از:

دوره تکوّن و هدایت‌یابی: کَزَّرَعٍ أُخْرِجَ شَطَأُهُ، از علق تا حجر؛ دوره تأزر (قد
 کشیدن و بزرگ‌شدن)، انعام تا مطففین؛ دوره استغلاظ و دوره جامعه‌پردازی و استقرار حکومت
 اسلامی (سور مدنی) بقره تا فتح؛ دوره آماده‌شدن برای دوره پس از رسول خداوند و انقطاع
 وحی که بحث امامت و آسیب‌شناسی جامعه و آماده‌سازی جامعه برای تحویل به نسل بعد در این
 آیات تبیین شده است.

وی تصریح کرد که مراحل چهارگانه نزول سوره‌های قرآنی می‌تواند راهنمای ما در نگاه قرآن به تعامل
 با دیگر مذاهب اسلامی باشد.

دوره توضیح دوره‌سور مربوط بر اساس ترتیب نزول دوره اولتکون دوره مخفی بودن
 مسلمانان مدنی: علق تا حجر ۵۴-۱ دوره دومدوره ترویج اسلاممدنی: انعام تا مطففین ۵۵ -
 ۸۶ دوره سومدوره جامعه‌پردازی و استقرار حکومت اسلامیمکی: بقره تا فتح ۸۷- ۱۱۲ دوره
 چهارمآماده‌سازی جامعه برای دوره پس از رسول اکرم و انقطاع وحیمکی: مائده و توبه
 وی افزود که متناظر با این دوره‌ها، راهبرد و راهکار قرآن برای تقریب و وحدت قابل اصطیاد است:

دوره اول که دوره مخفی بودن مسلمانان است دوره پیش‌بینی و پیشگیری از اختلاف است در این دوره پنج راه پیشگیری مطرح است در دوره دوم ده شیوه بیان شده است و در دوره مدینه بیست گام در موضوع مشخص می‌شود و در دوره چهارم، چهار تذکر روشی برای موضوع مطرح می‌کنیم.

ایشان با طرح این سؤال که تفرقه از کجا شروع می‌شود به بیان پنج راه پیشگیری پرداخت:

جهالت جامعه: جاهل دو گونه است جاهل یا نمی‌داند و یا می‌داند و به علم خود عمل نمی‌کند که این جامعه هم در حکم جامعه جاهل است:

دو آیه نسبت به این امر به عنوان مثال یکی بحث بنی‌اسرائیل از دریا گذشتند جامعه رشد نایافته تقاضای جعل اله می‌کند: وَجَاوَزْنَا نَا بِبَيْتِنَا اِسْرَائِيلَ الْيَحْرَ فَأَتَوْا عَالِمِي قَوْمِي يَعْكُفُونِ عَالِمِي اَمْنَمَنَامِ لَهُمْ ؕ قَالُوا يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ ؕ قَالِ اِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ (اعراف ۱۳۸):

دیگری در بحث گوساله سامری: وَاتَّخَذَ قَوْمٌ مُّوسَىٰ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ حُلِيِّهِمْ عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ ؕ اَلَمْ يَرَوْا اَنْزَلْنَاهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا ؕ اِتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِيْنَ (اعراف، ۱۴۸).

اغوا توسط ابلیس که قَالِ فَايَعَزَّ تَكَّ لِأَغْوَىٰ يَنْدَهُمْ ؕ أَجْمَعِيْنَ ۸۲ پس باید عبودیت را در جامعه رشد بدهیم و ایجاد اخلاص کنیم و قسّیسین و رهبان همراه تر هستند: «لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا وَ لَتَجِدَنَّ أَقْرَبَ بِهِمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا اِنَّنَا نَصَارَىٰ ذَلِكَ بِاَنَّ مِنْهُمْ قِسِّيْسِيْنَ وَرُهْبَانًا وَ اَنْزَلْنَاهُمْ لَا

يَسْتَكْبِرُونَ» مائده/۸۲. اختلاف نوعی فساد است: فَلَإِنَّ لَكَ مِنَ الْأَعْرَابِ مِنَ الْقَاتِلِينَ مَنْ قَتَلَ لَيْكُمُ الْأَوْلِيَاءَ بِقِيَّةٍ يَنْذَهُوْنَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ أَنْزَجَيْنَا مِنْهُمْ (هود، ۱۱۶) یعنی پس چرا در قرون قبل از شما، صاحبان علم و قدرتی نبودند تا مردم را از فساد در زمین باز دارند، مگر گروه کمی از کسانی که از میان آنان نجاتشان دادیم. پس ما باید جریان متفکر و عاقل را برای ایفای نقش اجتماعی باید فعال کنیم و علمای منصف و متفکر را با هم جمع کنیم از عوامل اختلاف در قرآن حسادت است: أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَدَاوَىٰ مِمَّا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ (نساء، ۵۴) حسادت بنیان برافکن است حتی در خانواده انبیا مثال آن هم داستان حضرت یوسف که بعد از خواب شمس و قمر و کواکب و توصیه یعقوب به نگفتن آن، و نشر ناخواسته: إِذْ قَالَ لِيُوسُفُ وَأَخُوهُ أُخْوَهُ أُوْحِبُّ إِِلَىٰ أَرْبَابِنَا وَمِنْ بَيْنِنَا مَنَافِقَةٌ إِنَّنَّا لَبَازِلُونَ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ (یوسف، ۸) به خاطر حسادت، نبی خدا را متهم به ضلالت مبین کردند، لذا خوبی حقانیت و انحصاری بودن را نباید به رخ کشید و الا طرف مقابل تحریک به مخالفت و حذف و قتل می‌شود. چه کسانی می‌توانند مردم و جمع را به بخش مشترک دین و واصل دین برگردانند: قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ ۚ عَدَاوَىٰ لِلضَّالِّينَ بِصِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (یوسف، ۱۰۸)

در پایان جلسه هم برنامه پرسش و پاسخ برقرار بود و ارائه‌کننده محترم به سؤالات حاضران در مورد مؤمن از نگاه قرآن، گفتمان‌سازی با نگاه قرآنی، رویکرد قرآن نسبت به یهود و تفاوت دوره پیشگیری از اختلاف و رفع اختلاف پاسخ داد. به علت عدم تکمیل مباحث مقرر شد در آینده نزدیک نشست دیگری برای تکمیل مباحث ارائه‌کننده محترم در نظر گرفته شود.